

tiske arena konkluderer han, at the gender gap kan føres tilbage til et sæt af forskellige politiske prioriteringer hos kvinder og mænd: kvinders større »sociotropiske«, humanitære orientering slår igennem både i spørgsmål som oprustning og militarisme og i holdningen til økonomiske spørgsmål (støtte til generel velfærd frem for udgangspunkt i økonomisk egeninteresse).

Pippa Norris bidrager med bogens eneste ikke-amerikanske bidrag. Hendes analyser på Eurobarometer-dataene for 1975 og 1983 (senere er 1987 dataene kommet til) viser, at i de fleste EF-lande er der i dag ikke noget gender gap med hensyn til partipræferencer. Undtagen i Vesttyskland og Italien, hvor kvinder stemmer lidt til højre for mændene og undtagen i Danmark (og hertil kunne man føje Norge og Sverige), hvor kvinderne stemmer lidt til venstre for mændene. Der er ifølge Pippa Norris imidlertid i Europa et potentielt gender gap, fordi der også her er bemærkelsesværdige forskelle på mænds og kvinders holdning til en række vigtige issues, der i Europa imidlertid ikke som i USA er blevet politiseret og dermed omsat i forskelle i partipræferencer.

Drude Dahlerup
Institut for Statskundskab

Michael Nydén, *Kris i massupplaga? En studie i hållbarhet, relevans och neutral presentation i fyra svenska dagstidningars rapportering om de internationella oljebolagens skuld til oljekrisen 1973-74*, Acta Universitatis Upsaliensis, Skrifter utgivna av Statsvetenskapliga föreningen i Uppsala, Uppsala/Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1988, 263 s., Skr. 175,00.

De fleste ved naturligvis, at man ikke skal tro på alt, hvad der står i aviserne: Der kan – ud over så meget andet – være problemer med korrektheden af de faktuelle oplysninger, nyhederne og virkelighedsbeskrivelserne.

Der findes imidlertid forbavsende få undersøgelser af disse problemer, »forbavsende«, fordi spørgsmålet om avisernes troværdighed – og dermed også om deres værdi som kilde til viden om faktuelle forhold, nu og før i tiden – er et centralt problem. Den i denne forbindelse relevante del af medieforskningen har i høj grad koncentreret sig om det lidt uinteressante balanceproblem eller om betydningen af hele nyhedsstrømmens karakter, »gate-keeping« osv. og indflydelsen fra den totale redaktionsproces og -situation.

Spørgsmålene omkring korrekthed, holdbarhed, troværdighed, sandhedsværdi – ordet er ikke afgørende – har altså ikke været de mest undersøgte. Nogle har ment, at det ikke var så vigtigt, andre, at det var for svært at studere og vurdere, og atter andre, at det var uvæsentligt, fordi journalisters og redaktioners pressede arbejdssituationer betød, at der *måtte* forekomme fejl, og at produktet derfor skulle bedømmes ud fra helt andre kriterier.

Michael Nydén fra Statsvetenskapliga Institutionen ved Uppsalas Universitet har imidlertid i denne doktorafhandling i statskundskab taget det helt centrale

tiske arena konkluderer han, at the gender gap kan føres tilbage til et sæt af forskellige politiske prioriteringer hos kvinder og mænd: kvinders større »sociotropiske«, humanitære orientering slår igennem både i spørgsmål som oprustning og militarisme og i holdningen til økonomiske spørgsmål (støtte til generel velfærd frem for udgangspunkt i økonomisk egeninteresse).

Pippa Norris bidrager med bogens eneste ikke-amerikanske bidrag. Hendes analyser på Eurobarometer-dataene for 1975 og 1983 (senere er 1987 dataene kommet til) viser, at i de fleste EF-lande er der i dag ikke noget gender gap med hensyn til partipræferencer. Undtagen i Vesttyskland og Italien, hvor kvinder stemmer lidt til højre for mændene og undtagen i Danmark (og hertil kunne man føje Norge og Sverige), hvor kvinderne stemmer lidt til venstre for mændene. Der er ifølge Pippa Norris imidlertid i Europa et potentielt gender gap, fordi der også her er bemærkelsesværdige forskelle på mænds og kvinders holdning til en række vigtige issues, der i Europa imidlertid ikke som i USA er blevet politiseret og dermed omsat i forskelle i partipræferencer.

Drude Dahlerup
Institut for Statskundskab

Michael Nydén, *Kris i massupplaga? En studie i hållbarhet, relevans och neutral presentation i fyra svenska dagstidningars rapportering om de internationella oljebolagens skuld til oljekrisen 1973-74*, Acta Universitatis Upsaliensis, Skrifter utgivna av Statsvetenskapliga föreningen i Uppsala, Uppsala/Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1988, 263 s., Skr. 175,00.

De fleste ved naturligvis, at man ikke skal tro på alt, hvad der står i aviserne: Der kan – ud over så meget andet – være problemer med korrektheden af de faktuelle oplysninger, nyhederne og virkelighedsbeskrivelserne.

Der findes imidlertid forbavsende få undersøgelser af disse problemer, »forbavsende«, fordi spørgsmålet om avisernes troværdighed – og dermed også om deres værdi som kilde til viden om faktuelle forhold, nu og før i tiden – er et centralt problem. Den i denne forbindelse relevante del af medieforskningen har i høj grad koncentreret sig om det lidt uinteressante balanceproblem eller om betydningen af hele nyhedsstrømmens karakter, »gate-keeping« osv. og indflydelsen fra den totale redaktionsproces og -situation.

Spørgsmålene omkring korrekthed, holdbarhed, troværdighed, sandhedsværdi – ordet er ikke afgørende – har altså ikke været de mest undersøgte. Nogle har ment, at det ikke var så vigtigt, andre, at det var for svært at studere og vurdere, og atter andre, at det var uvæsentligt, fordi journalisters og redaktioners pressede arbejdssituationer betød, at der *måtte* forekomme fejl, og at produktet derfor skulle bedømmes ud fra helt andre kriterier.

Michael Nydén fra Statsvetenskapliga Institutionen ved Uppsalas Universitet har imidlertid i denne doktorafhandling i statskundskab taget det helt centrale

spørgsmål om pressens troværdighed og objektivitet op: Er det rigtigt, det der står på nyhedsplads i avisen? Og hvis det ikke er rigtigt, hvordan skal man så forklare det? Det er der kommet en interessant og væsentlig bog ud af, på trods af den lidt kryptiske titel og den lidt ophidsende undertitel.

Som sin *case* har Nydén valgt fire store svenske avisers behandling i vinteren 1973/74 af spørgsmålet om de multinationale olieselskabers ansvar for den første oliekrise, herunder olieselskabernes motiver til at agere, som de gjorde.

Casen er velvalgt, fordi der allerede under krisen – men i endnu højere grad bagefter – er lavet en række nationale og internationale, offentlige og private undersøgelser af det konkrete forløb og af de forskellige parter adfærd og motiver. Disse studier og rapporter er forholdsvis enige om forløbet, ansvarsfordelingen osv., om end nok mindre end Nydén giver udtryk for. Men det betyder, at der er en slags facitliste, som nyhedsartiklerne i *Aftonbladet*, *Dagens Nyheter*, *Expressen* og *Svenska Dagbladet* kan holdes op imod, og som deres større eller mindre afvigelser derfor kan måles imod.

Nydén operationaliserer det teoretiske objektivitetsbegreb i tre delkomponenter, (1) holdbarhed i forhold til den påståede korrekte beskrivelse af virkeligheden, (2) relevansen af det foretagne udvalg af denne virkelighed, når alt nu engang ikke kan tages med, og endelig (3) neutraliteten i fremstillingen. Der gøres dog i bogen ikke meget ud af neutralitetsanalysen. Hertil kommer, at Nydén efter min opfattelse har lidt vanskeligt ved at forklare, hvori skævheder i fremstillingen på grund af udvalgsfejl egentlig afviger fra andre fejl i fremstillingen, altså holdbarhedsfejl. En så skarp opdeling, som Nydén gør sig til talsmand for, virker i hvert fald ikke frugtbar.

Det viser sig – og heri er der vist ingen overraskelse – at der er mange holdbarhedsfejl i avisernes beskrivelse af den datidige virkelighed – de var i mange tilfælde simpelthen forkerte. Det gælder såvel de faktuelle oplysninger i avisartiklerne som de gennemgående linjer i behandlingen af selskabernes adfærd og motiver (for eksempel ekstraordinære prisforhøjelser eller de påståede forsøg på at knække de små uafhængige selskaber). Der er også et klart mønster, idet de to morgenaviser – på trods af de fejl, som også de havde – gennemgående havde den mest korrekte fremstilling (*Svenska Dagbladet* dog klart bedre end *Dagens Nyheter*), medens der oftere kan konstateres problemer med de to populær-aviser (*Expressen* i øvrigt markant ringere end *Aftonbladet*).

Fordi mange elementer i olieselskabernes adfærd og eventuelle motiver tages op, er billedet i afhandlingen naturligvis meget mere nuanceret, end det er muligt at gengive i en anmeldelse. Det interessante – og det, der rækker videre end den konkrete analyse af en bestemt *case* – er imidlertid den systematiske bestræbelse på at undersøge, om der i avisernes behandling af denne vigtige problematik er afvigelser fra en rimeligt korrekt beskrivelse af virkeligheden – og når det viser sig at være tilfældet, så undersøgelsen af, hvad forklaringen kan være.

Her går forfatteren to veje. Han prøver dels at systematisere nyhedsartiklerne efter deres karakter (avisernes egen beskrivelse, referat af andre – og i så fald af hvem – osv.), dels at teste fem hypoteser om forklaringen på afvigelserne i holdbarhed (og relevans).

Der fremstår her et klart billede af den betydning for fejl i virkelighedsbeskrivelserne, som må tillægges:

1. Den valgte sproglige form (komplekse sammenhænge kan for eksempel vanskeligt fremstilles i meget korte sætninger eller i overskrifter i få ord).
2. Tematiseringen af journalistikken med vægt på de negative aspekter. Kampagne-journalistikken.
3. Manglende sagkundskab hos journalisterne, især om tekniske og økonomiske problemer, hvad der havde ekstra betydning i den konkrete sammenhæng.
4. Brug af påståede autoritative kilder og/eller dårlig kildeanalyse.
5. Et alt for udtalt *top dog/under dog*-perspektiv øger i sig selv fejlenes antal og karakter.

Er det rimeligt at vurdere troværdigheden af avisernes produkter næsten 15 år efter, med en helt anderledes underbygget viden om, hvad der faktisk foregik, end den man kunne have i vinteren 1973/74? Det er i hvert fald nødvendigt, der som man vil etablere en forståelse af, hvorfor og hvor det gik galt med hensyn til at give en rimeligt korrekt beskrivelse af virkeligheden. Hertil kommer, at forskellen mellem aviserne med hensyn til fejlenes antal og karakter er tydelig nok – det var altså muligt for nogle at undgå de fejlkilder, som prægede andres journalistiske og redaktionelle produkt. Men det er vigtigt at notere sig, at der ved forskellige lejligheder var problemer med alle fire aviser, og at de for eksempel alle i deres egne spalter havde tilfælde med uforeneligt stof.

Nydéns bog giver ingen konkret anvisning på, hvad man skal gøre, dersom man vil anvende aviser som »historisk« kilde, og det er i øvrigt heller ikke hans ærinde. Men det er lykkedes ham ud fra en konkret analyse at give en veldokumenteret redegørelse for nogle af de problemer, der er i avisernes nyhedsstof, i Sverige og naturligvis også andre steder. Fremhævelsen såvel af de konkrete fejl – og disse fejls implikationer for læserens forståelse af en kompliceret virkelighed – som af en række af årsagerne til disse fejl (jf. de fem punkter ovenfor) er overbevisende. Det betyder dog ikke, at man nu kan undgå de fejlagtige oplysninger, for det ville jo kræve, at man vidste – mindst – lige så meget som journalist og redaktion, og det er jo kun undtagelsesvist tilfældet.

Men bogen er i al sin soberhed en god og sikker underbygning af, at der kræves mere af en god journalist end forståelse for læsernes og seernes totale livssituation, håndværksmæssige skrivefærdigheder, viden om nyhedskriterier og et passende udvalg af skrāsikre meninger og fordomme.

Faktuel viden, analytisk evne, metodisk forståelse og sagkundskab på relevante områder – og redaktionel opbakning til at bruge den fornødne tid til at arbejde med komplicerede problemstillinger – er faktisk nok så nødvendige forudsætninger, hvis nyhedsstoffet i aviserne skal blive af en kvalitet, som man i rimeligt omfang også kan gå ud fra er rigtigt.

Jørgen Elklit
Institut for Statskundskab